

сини в демократичному суспільстві, вирішуватися питання життєдіяльності людей, розглядатись справи у судах. [2]

Основне призначення принципу верховенства права полягає в забезпеченні свободи та прав людини, причому, насамперед, у її відносинах з державною владою та державними органами. Знаковим для української держави є рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 КК України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) № 15-рп від 02 листопада 2004 року, в якому зокрема йдеться про наступне: відповідно до частини першої статті 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права. [1]

Верховенство права - це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема в закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості свободи, рівності тощо. Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України. [1]

Таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи. Справедливість – одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню. [3]

У сфері реалізації права справедливість проявляється, зокрема, у рівності всіх перед законом, відповідності злочину і покарання, цілях законодавця і засобах, що обираються для їх досягнення. Зазначене рішення Конституційного Суду України свідчить про намагання національної юриспруденції відійти від позитивістського праворозуміння, яке, розглядаючи право як «односторонню проекцію владної волі», ігнорує залежність правової системи від «взаємної відповідальності - уряду перед громадянами і громадян перед урядом».

Отже, принцип верховенства права полягає в забезпеченні балансу інтересів у відносинах індивідів, індивіда з суспільством, громадянина з державою на підставі правових норм. [2]

Таким чином, принцип верховенства права має фундаментальний характер, оскільки він є основою правової системи демократичного суспільства і поширюється на всі правовідносини; а також він має прикладний характер, який полягає у виробленні та впровадженні практичних рекомендацій у діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб.

Список використаних джерел:

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) № 15-рп від 2 листопада 2004 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04>.
2. Козюбра М. Права людини і верховенство права / Право України. — 2010.
3. Верховенство права (доповідь, схвалена Венеціанською комісією на 86-му пленарному засіданні 25-26 березня 2011 р.) / Право України. - 2011. - № 10.

Демократизм як державно-правовий принцип

Хижняк І.О., студент 2-го курсу навчально-наукового інституту права та психології НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри **Юрковська Л.Г**

Принципи права — об'єктивно властиві праву відправні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які ставляться до учасників суспільних відносин із метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів. Іншими словами, це є своєрідна система координат, у рамках якої розвивається право. [2]

Демократія — форма політичної організації суспільства, що характеризується участю народу в управлінні державою.

До основних ознак демократії належить визнання народу джерелом влади, сувереном у державі. Саме народові належить установча, конституційна влада, він обирає своїх представників і може періодично змінювати їх, має право безпосередньо брати участь у розробці та прийнятті законів шляхом референдуму тощо.

Також до ознак демократизму вчені відносять рівноправність громадян; підпорядкування меншості більшості у прийнятті рішень та їх виконанні; виборність основних органів держави.

Демократія базується на ряді принципів: поділу влади, вибору основних органів державної влади, плюралізму, гласності, незалежного контролю, принципу більшості тощо.

Згідно з принципом поділу влади державну владу сучасні вчені розглядають як таку, що є поділеною на декілька сфер або гілок, кожна з яких володіє власними специфічними функціями – законодавча, виконавча і судова гілки влади. Голова держави, парламент, уряд, судова влада мають строго окреслені права і повноваження. Умовою ефективної діяльності є встановлення оптимальних взаємовідносин між різними гілками і органами влади. При цьому ні одна гілка влади не повинна бути не обмеженою або переважати над іншими гілками.

Щодо демократичного принципу виборності основних органів державної влади передбачається, що всі особи які контролюють політичні владні структури, повинні бути відповідальні перед своїми виборцями і періодично через чітко встановлений час переобиратись.

Згідно з принципом плюралізму суспільство розподілено за багатьма лініями і параметрами, і суть демократії полягає у визнанні законності різних соціально-політичних сил, кожна з яких переслідує свої власні політичні інтереси. Проголошуються ідеї самого широкого вибору в усіх сферах суспільного життя.

Принцип гласності передбачає вільний доступ преси і громадськості до інформації про діяльність органів влади, господарських, політичних, громадських організацій. Через вільні і незалежні від цензури засоби масової інформації громадськість може отримувати широку інформацію про діяльність міністерств, відомств, політичних партій, громадсько-політичних організацій тощо.

Принцип рівності проголошується у першій статті Загальної декларації прав людини: «Всі люди народжуються вільними й рівними у своїй гідності і правах». Сучасне тлумачення принципу рівності виходить з того, що за демократії можлива соціально-економічна нерівність громадян. Демократія передбачає лише політичну рівність усіх перед законом, незалежно від соціального і матеріального становища.

Згідно з принципом більшості рішення приймаються на основі думки більшості. Проте цей принцип не можна абсолютизувати і вважати бездоганно демократичним, якщо ігнорується принцип «згоди не погоджуватись» з думками і позиціями інших членів або груп суспільства. Там де панує принцип однодумства не має і не може бути демократії.

Принцип незалежного контролю здійснюється громадськими об'єднаннями, самими громадянами самостійно або разом з органами державного контролю за діяльністю державних структур.

Серед головних критеріїв демократичності суспільства є наявність фундаментальних прав і свобод людини. Розуміння людини як абсолютної цінності, пріоритет прав та інтересів людини над будь-якими іншими (класовими, партійними, національними та ін) правами.

Надзвичайно важливим для розвитку демократії є впровадження механізмів самоврядування, яке є частиною системи державного управління і проявом функціонування громадянського суспільства. В зв'язку з цим, особливої ваги набуває потреба підвищення статусу і розширення повноважень місцевих органів влади. [2]

Демократія не є ідеальною формою правління. Багато мислителів минулого, не будучи противниками демократії застерігали від прихованих в ній недоліків та загроз. Платон вважав демократію найбільш корумпованою після тиранії формою правління. Аристотель називав демократію найнижчою із всіх законних форм правління, що в найбільшій мірі може переродиться в тиранію. Звичайно, що розуміння сутності демократії в античні часи суттєво відрізняється від сучасного. Проте, достатньо відмітити, що досвід ХХ ст. підтвердив правоту А. де Токвіля, який попереджав про приховані в демократії небезпеки для людської свободи, можливостях «тиранії більшості», яка може бути не менш, якщо не більш, жорсткою, ніж тиранія не багатьох або одного. [1]

Слід також зазначити, що в реальному житті ніколи не існувало і не існує «чистого» народного устрою. «Чиста демократія» – це скоріше за все певний ідеал для наслідування, шкала певних цінностей розвитку суспільства і держави.

Список використаних джерел:

1. Політологія для вчителя: К.О. Ващенко, В.О. Корнієнко. – К.: 2003.
2. Скаун О.Ф. Теория государства и права. – Харьков: Консум, 2002. – 693 с.

Конституційно-правові гарантії конституційного ладу України

Шевчук А.І., студент 2-го курсу навчально-наукового інституту права та психології НАВС
Науковий керівник: викладач кафедри **Юрковська Л.Г**

На сьогоднішній день ця тема як ніколи актуальна, бо враховуючи ситуацію в країні, питання гарантій та захисту конституційного ладу України стоїть дуже гостро. Насамперед, захист конституційного ладу – це система заходів та дій з попередження, припинення, розслідування того, що негативно впливає на розвиток держави і суспільства, виявлення винних та виконання щодо них покарань. Гарантувати конституційний лад означає здійснювати його захист через подолання усього негативного у сфері політики, економіки, соціального та духовного життя суспільства. [2, с.140]

Пріоритетне місце в гарантуванні конституційного ладу відводиться Конституцією — народу України. За Конституцією народ України є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади та має виключне право визначати і змінювати конституційний лад в Україні [1, ст. 5]. Звичайно, визначення і зміна конституційного ладу здійснюються не довільно, а у визначених Конституцією і законами формах, зокрема шляхом виборів, референдумів тощо. Крім того, справою всього українського народу є також захист суверенітету і територіальної цілісності України, її економічної та інформаційної безпеки [1, ст. 17].

Гарантом конституційного ладу є, звичайно ж й держава. Відповідно до [1, ст. 17] Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості покладаються на Збройні Сили України, забезпечення державної безпеки і захист державного закону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом.

Серед гарантій конституційного ладу є й нормативно-правові гарантії і насамперед норми самої Конституції. Гарантування конституційного ладу безпосередньо Конституцією полягає насамперед у встановленні власного статусу і відповідно статусу тих інститутів, які вона закріплює; у забезпеченні самою Конституцією власної стабільності, обмеженні можливостей внесення до неї змін і доповнень, а також у регулюванні нею порядку визначення, функціонування, охорони і зміни конституційного ладу. Згідно із ст. 8 Конституція має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції і мають відповідати їй. Закріплення в Конституції цієї ієрархії нормативних актів є зрештою закріпленням ієрархії інститутів конституційного ладу, його системності і тим самим стабільності, а також визначаються межі конституційного ладу, співвідношення конституційно-правових та інших суспільних відносин. Зокрема, в Конституції зазначається, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. [1, ст. 19] Одночасно в Конституції зазначається, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Головна роль серед органів державної влади у гарантуванні конституційного ладу належить Президенту України. За своїм статусом, визначеним Конституцією, Президент є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції, прав і свобод людини і громадянина [1, ст. 102]. Він забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави; представляє державу у міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України; призначає всеукраїнський референдум щодо змін Конституції (відповідно до ст. 156, тобто щодо основ конституційного ладу), проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою; призначає позачергові вибори до Верховної Ради у строки, встановлені Конституцією, є